در سایه نادیده گرفتن قانون، پروژه ها مقرون به صرفه جلوه می کنند

تعهد پیمانکار؛ جبران خسارت به محیط زیست

یادداشت

امید سجادیان
فعال محیط زیست، تسهیلگر، عضو شورای هماهنگی شبکه تشکل های محیط زیست و منابع طبیعی کشور

بند «ب» ماده ۱۲ و ماده ۱۳ افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی، سازوکاری دقیق و پیشگیرانه را برای الزام دستگاه‌های اجرایی به محاسبه و جبران خسارات وارده به منابع طبیعی و محیط زیست در نظر گرفته است اما این خسارات که باید به‌عنوان بخشی از هزینه‌های اجرای پروژه محاسبه شوند، عملاً نادیده گرفته می‌شوند. حتی خسارت تعیین‌شده طبق قانون در هزینه‌های اجرایی پروژه دیده نمی‌شود.

خسارت بی‌جریمه

در دهه‌های گذشته، روند تخریب منابع طبیعی کشور، از جنگل‌های زاگرس و هیرکانی گرفته تا مراتع و دشت‌های کشور، شتابی نگران‌کننده یافته است. پروژه‌های عمرانی، بویژه طرح‌های عظیم سدسازی، سال‌هاست که خسارات جبران‌ناپذیری به محیط زیست، منابع طبیعی و کشاورزی کشور وارد کرده‌اند. از تخریب اکوسیستم‌های محلی گرفته تا تعارضات منطقه‌ای بر سر منابع آب‌وخاک، خشک شدن تالاب‌ها و رودخانه‌ها، تغییرات در اقلیم منطقه، رطوبت و گونه‌های مختلف. این پروژه‌ها هزینه‌هایی دارند که در هیچ جدولی لحاظ نمی‌شوند. خاک‌برداری‌های گسترده، انفجارهای سنگین و قطع درختان کهنسال بلوط تنها بخشی از فجایع زیست‌محیطی ناشی از این طرح‌هاست. درحالی‌که این خسارات باید به‌عنوان بخشی از هزینه‌های اجرای پروژه محاسبه شوند، عملاً نادیده گرفته می‌شوند. منابع طبیعی جزو انفال هستند و منافع آنها به همه کشور بازمی‌گردد. اثراتی که این پروژه‌ها در اکوسیستم دارند، گاهی غیرقابل‌جبران است. خدمات اکولوژیک این تخریب‌ها در پروژه‌ها در نظر گرفته نمی‌شود. حتی خسارت تعیین‌شده طبق قانون در هزینه‌های اجرایی پروژه دیده نمی‌شود. این در حالی است که قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی، مصوب سال ۱۳۸۹، دربردارنده ظرفیت‌های مهمی برای جلوگیری از چنین روندی بوده است. بر اساس این قانون، اجرای هرگونه طرح عمرانی، معدنی یا عمومی باید پس از برآورد دقیق خسارات و لحاظ آن در مطالعات امکان‌سنجی انجام شود و مبالغ ناشی از این خسارات باید در قیمت تمام‌شده پروژه حساب شود. هزینه پروژه‌ها تنها به هزینه‌های اجرایی و فنی منتهی نمی‌شود. برآورد میزان خسارت در قیمت تمام‌شده، قدمی است برای شفافیت در سود و زیانی که این پروژه‌ها دارند. بااین‌حال، در عمل، اجرای این قانون به دلیل فقدان اراده مدیریتی، عدم پایبندی دستگاه‌های اجرایی به الزامات قانونی و برخی مداخلات سیاسی، با شکست مواجه شده است.

> نحوه محاسبه فعلی این خسارات نیز دچار ایرادهای اساسی است؛ به‌جای آنکه ارزش اکولوژیک منابع طبیعی در نظر گرفته شود، صرفاً قیمت چوب، میوه یا علوفه ملاک ارزیابی قرار می‌گیرد؛ یعنی درخت بلوط ۵۰۰ ساله، فقط به‌اندازه مترمکعب چوبش ارزش‌گذاری می‌شود. این یعنی ما با نظام مدیریتی مواجهیم که طبیعت را بی‌ارزش و تخریب آن را بی‌هزینه فرض می‌کند

حذف ارزش غیرمبادله‌ای منابع طبیعی

نمونه بارز این انحراف، صدور بخشنامه‌ای در دی‌ماه سال ۱۳۹۳ توسط معاونت وقت حفاظت و امور اراضی سازمان جنگل‌هاست که طی آن، ارزش‌های غیرمبادله‌ای منابع طبیعی همچون تولید اکسیژن، جذب دی‌اکسید کربن، کنترل سیلاب، حفظ تنوع زیستی و نقش در پایداری اقلیم، از فرآیند برآورد خسارت‌ها حذف شد. این بخشنامه عملاً فلسفه وجودی بند «ب» ماده ۱۲ را از بین برد و اثر بازدارنده آن در برابر تخریب منابع طبیعی را خنثی ساخت. درواقع، با حذف این ارزش‌ها، خسارت‌ها به حدی ناچیز برآورد می‌شوند که یا دستگاه‌های اجرایی از پرداخت آن سرباز می‌زنند یا حتی ترجیح می‌دهند جریمه را بپردازند و تخریب را ادامه دهند.

مسأله زمانی نگران‌کننده‌تر می‌شود که بدانیم برخی از افرادی که مسئول تدوین، پیگیری و اجرای این قانون بوده‌اند، خود با صدور دستورالعمل‌های مغایر با قانون یا با ترک فعل‌های آشکار، زمینه‌ساز بی‌اثر شدن آن شده‌اند. به‌عنوان‌مثال، تدوین آیین‌نامه اجرایی این قانون با تأخیر پنج‌ساله و بدون طی مراحل قانونی لازم در گروه‌های تخصصی دولت انجام شد. همچنین باوجود تصویب آیین‌نامه در سال ۱۳۹۴، بسیاری از جداول فنی مورد نیاز برای اجرای آن همچنان به‌روز نشده‌اند یا به‌طور کامل تدوین‌نشده‌اند. نتیجه این کم‌کاری‌ها و انحرافات، بی‌اثر شدن یکی از مترقی‌ترین قوانین زیست‌محیطی کشور و تداوم تخریب منابع طبیعی با چراغ سبز قانونی است.

پروژه‌های عمرانی دولتی، بویژه طرح‌های عظیم سدسازی، سال‌هاست که خسارات جبران‌ناپذیری به محیط زیست، منابع طبیعی و کشاورزی کشور وارد کرده‌اند. بااین‌حال وقتی این خسارات در محاسبه توجیه اقتصادی پروژه‌ها لحاظ نمی‌شوند، بسیاری از این طرح‌ها به‌طور مصنوعی «مقرون به صرفه» جلوه می‌کنند؛ درحالی‌که اگر هزینه‌های واقعی وارد بر طبیعت محاسبه شوند، بسیاری از آنها از اساس فاقد توجیه محیط زیستی و اقتصادی خواهند بود.

حتی نحوه محاسبه فعلی این خسارات نیز دچار ایرادهای اساسی است؛ به‌جای آنکه ارزش اکولوژیک منابع طبیعی در نظر گرفته شود، صرفاً قیمت چوب، میوه یا علوفه ملاک ارزیابی قرار می‌گیرد؛ یعنی درخت بلوط ۵۰۰ ساله، فقط به‌اندازه مترمکعب چوبش ارزش‌گذاری می‌شود. این یعنی ما با نظام مدیریتی مواجهیم که طبیعت را بی‌ارزش و تخریب آن را بی‌هزینه فرض می‌کند.

بررسی وضعیت فعلی اجرای این قانون نشان می‌دهد که بسیاری از پروژه‌های عمرانی، از سدسازی‌ها گرفته تا طرح‌های انتقال آب و ساخت جاده در جنگل‌ها و مراتع، بدون محاسبه و پرداخت خسارت اجرا می‌شوند. در موارد معدودی که این خسارت‌ها دریافت می‌شود، معمولاً صرف امور جاری دستگاه‌ها شده و به احیای عرصه‌های تخریب‌شده اختصاص نمی‌یابد. این در حالی است که فلسفه وجودی ماده ۱۳ قانون، ایجاد یک صندوق مشخص برای احیای منابع طبیعی بوده است؛ صندوقی که وجود خارجی ندارد یا اگر دارد، سازوکار شفافی برای دخل‌وخرج آن تعریف‌نشده است. بدتر آنکه برخی از مدیران اجرایی، اجرای این قانون را امری سلیقه‌ای می‌دانند و در نبود نظارت مؤثر، از آن سرباز می‌زنند.

قانون زمانی کارآمد است که ضمانت اجرایی داشته باشد و مدیران در قبال اجرای آن پاسخگو باشند. ترک فعل‌های رخ‌داده در قبال اجرای بند «ب» ماده ۱۲ و ماده ۱۳ قانون افزایش بهره‌وری، نه‌تنها قابل‌بخشش نیست، بلکه باید به‌عنوان یک مصداق روشن از اهمال در حفظ حقوق عمومی و منافع بین نسلی مورد پیگرد قرار گیرد. منابع طبیعی سرمایه‌ای متعلق به همه نسل‌هاست و هیچ‌کس، در هیچ جایگاهی، حق نادیده گرفتن آن را ندارد. سدسازی‌ها، معادن و پروژه‌های عمرانی بدون در نظر گرفتن میزان خسارت در هزینه اجرا و خسارت اکولوژیک در بلندمدت و حتی کوتاه‌مدت توجیه اقتصادی ندارند. آنچه امروز به‌نام توسعه بر پیکر طبیعت وارد می‌شود، در آینده نه‌چندان دور، به شکل بحران‌های زیست‌محیطی، معیشتی و اجتماعی خود را نشان خواهد داد.

جدول سودوکو

ارقام ۱ تا ۹ را طوری در خانه‌های سفید قرار دهید که هر رقم در سطرها، ستون‌ها و مربع‌های کوچك ۳ در ۳ یکبار دیده شود

۴۷۸۷

آسان

			۸	۵	۹	۱	۴	
	۸	۹		۶	۲			۳
		۲			۷	۹	۶	
۲		۶					۳	
	۷					۶		۱
	۹	۴	۱			۳		
۶			۵	۷		۲	۹	
	۲	۷	۹	۴	۶			

متوسط

	۱		۴		۹	۲	۸	
					۷		۶	۴
	۴			۶	۱	۵		
۳								۵
		۷	۹		۳	۶		
۸								۲
		۹	۸	۱			۵	
۴	۵		۶					
	۸	۱	۳		۵		۲	

سخت

۹			۸					۷
۳	۴			۶				
			۲		۴		۹	
		۸						
۱	۵						۲	۳
						۵		
	۷		۹		۳			
				۴			۶	۸
۲					۱			۴

خیلی سخت

۴	۸	۹	۷					
							۹	۷
۳	۷						۴	
		۵		۳	۲			۱
۸			۱	۶		۴		
	۲						۸	۵
۷	۱							
					۳	۷	۶	۲

حل جدول سودوکو شماره ۴۷۸۷

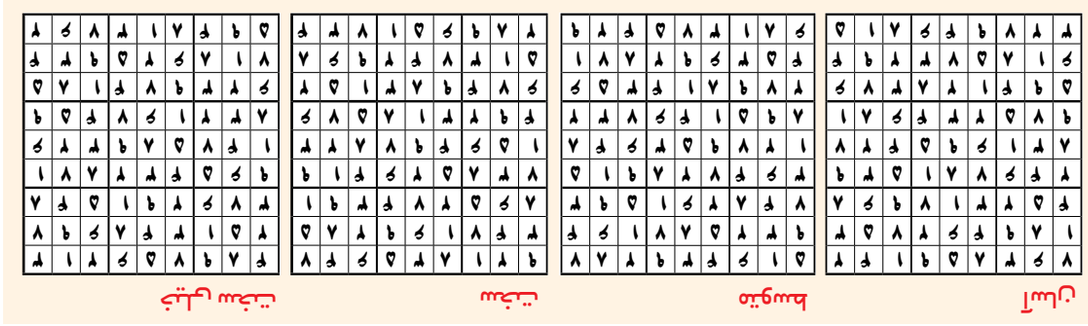

یک جدول با دو شرح

جدول روزنامه *ایران* دارای دو «شرح عادی و ویژه» است. در صورت تمایل به حل دو شرح ابتدا یکی از شرح‌ها را با مداد حل کرده و سپس با پاک کردن جواب شرح اول، به حل شرح دوم بپردازید.

۸۷۷۵

جدول عادی

افقی:

۱- ظرف گل و یا گیاه - کشور «عشق‌آباد»
۲- موسیقی اعتراضی - مختصر - موشکاف
۳- ضمیر و باطن - عصای سالمندان - دوباره‌کاری
۴- کولاک - یار پت! - هراسناک
۵- پایه - ویژگی آسمان پوشیده از ابر - شخصیت کارتونی - تکان دادن
۶- علامتی که پای نامه یا سند گذارند - بیمارستانی در تهران - آسمان به عربی
۷- نام زنانه فرنگی - درز لباس - برادر به زبان مازنی
۸- ابتیاع - دم و جان - گاوچران
۹- حکمران ولایت - تنگه - عصر
۱۰- سودی که وام دهنده بابت طلب خود بگیرد - معادل ۳۶ اینچ - تاراج
۱۱- فتنه - علامت مخصوص - از پسران فریدون - بدن
۱۲- پیکار - جبه - نوعی خیار کشیده
۱۳- نام زنانه خارجی - بیماری افزایش اسید اوریک در خون - سمبل
۱۴- عنان، افسار - عاجز و ضعیف - خمیازه
۱۵- گویچه‌های سرخ - مقر کمیته المپیک

عمودی:

۱- باد شدید چرخشی - یکی از غذاهای ایرانی
۲- فرهنگ لغت فرانسه - مساوی، هم‌سنگ - خیال
۳- آنچه تنها جنبه نمایشی و تزئینی دارد و به کار خاصی نمی‌آید - پادشاه هون‌ها - زبانه آتش
۴- یأس - از رگ‌های مهم
۵- بوی زننده رطوبت - ضربان قلب - قدرت
۶- اتمسفر - واحد شمردن دام - چاقوی میوه‌خوری - جدید
۷- کل - شهری نزدیک نائین اصفهان - خالص و بی غل‌وغش
۸- موشک - فیلمی در حوزه دفاع مقدس به کارگردانی دانش اقباشاوی (۱۴۰۴) - هنگامی که
۹- گاز استخر! - همسر داریوش یکم - پارچه‌ای نخی
۱۰- نت مخمور - نرم کننده - نام «تولستوی» - پسوند نظیر
۱۱- تدارک دیدن - ضد «شرق» - دخترک کارتونی
۱۲- رنگین‌کمان - از صیفی جات
۱۳- خویشی و قرب - فدیه - سخن چین
۱۴- کلام پرسش - وسیله‌ای در آشپزخانه - تنبل
۱۵- از صنایع دستی - معده سوم پرندگان

جدول ویژه

افقی:

۱- یکی از روستاهای سرسبز و تاریخی شهرستان بندر گز استان گلستان - سریالی از باقر پیران
۲- نغمه - محصل دانشگاه - تهیدستان
۳- فرومایه - دینداری - بارکش دراز!
۴- خراب - زائوترسان - معیاری در ریاضی
۵- ضمیر سه کیلویی! - اثر - امر به ماندن - سوسمار
۶- پادشاه زمان حضرت هود - دوشاخه برای گرفتن جریان برق - کشت
۷- یله - دلیر - سرگرد قدیم
۸- درخور زن - شرکت هوانوردی، هوافضایی و دفاعی روسی - از رگ‌ها
۹- نام پسرانه - شگفتی‌ها - واحد فشار برق
۱۰- نیم‌چکمه - قفل قدیمی - پول «انگلستان»
۱۱- دهی در «امارات» - فرشته وحی - صحیح - آب در لغت محلی
۱۲- وقت - صدای تمسخر - شهرستان پرجمعیت استان گیلان
۱۳- ریاست - ده دیدنی نمین - ماهی‌فروش
۱۴- مایع ظرفشویی - بهره‌مند - کیسه صابون!
۱۵- رمان «فدریگو توتزی» ادیب ایتالیایی - عصای درویش

عمودی:

۱- اثری به قلم «اسکار وایلد» - این هم رمان «پیتر هانتکه»
۲- آهنین - فلزی دیرگداز - مکر
۳- پرنده - نداشتن ترس و بیم - تأکید کرده شده
۴- دختر پادشاه ماد - رخنه
۵- دوال چرمی - نوپیدایی - منبر
۶- گوشت آذری - آموخته لقمان - جمع علم - ویتامین سبزیجات
۷- صدف کام‌نشین - آلیاژ - وقت
۸- غذای محلی آذری - آخر - اسم دخترانه
۹- رودی در شهرساری - اطاعت محض از کسی - دیشب
۱۰- چهره - جایگزین اسم - امر به پریدن - بی‌رمق ندارد!
۱۱- هم‌سطح با هم - مابین - صدایی در موسیقی
۱۲- دعای بد - تیمی در کالچو
۱۳- یکی از اسماء باریتعالی - فیلم «برایان گیلبرت» - غذایی نسبتاً ساده
۱۴- دختر انگلیسی - احتیاج و وجوب - آلودگی
۱۵- اثری از «آرتور کونان دویل» - مدافع سابق ملوان

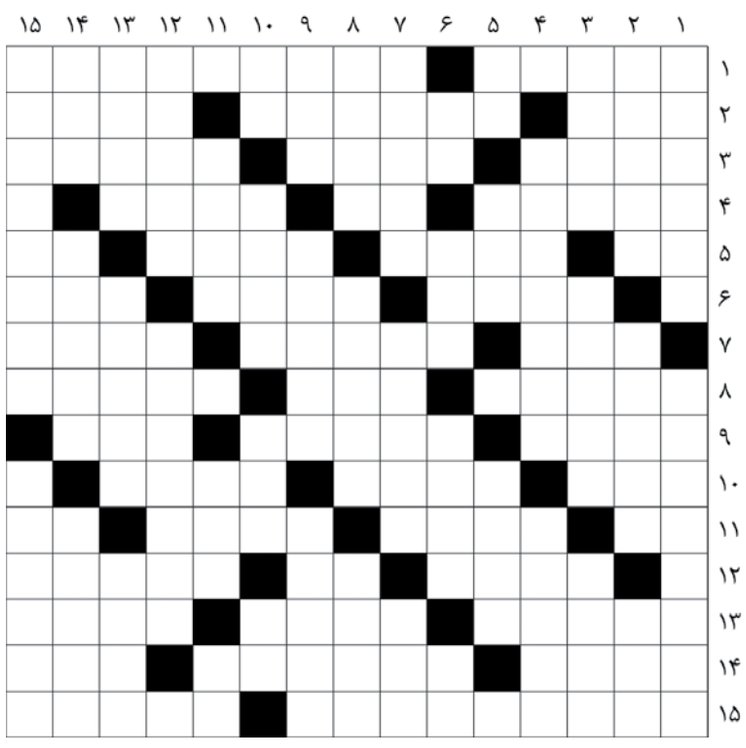

حل جدول عادی شماره ۸۷۷۴

حل جدول ویژه شماره ۸۷۷۴